

Reviews: De Opstand der Simba's

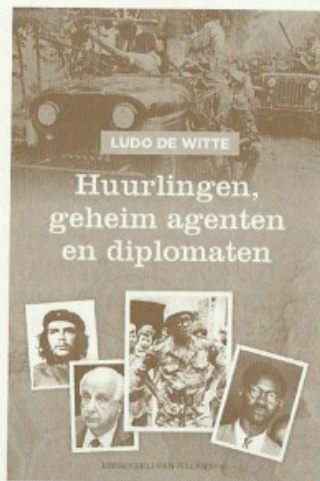
Sam Van Clemen las drie boeken, die elk een nieuw licht werpen op de Opstand der Simba's in het Congo van de jaren 1960.

De Simba's (Swahili voor 'leeuwen') waren Congolese opstandelingen die in 1964 grote delen van Oost-Congo veroverden. Zij waren antiwesters gezind en blijven berucht omwille van hun moordpartijen op Congolese burgers, westerlingen en missionarissen. Belgische militaire operaties, de Ommegang en Rode Draak (met de inname in november 1964 van Stanleystad, het huidige Kisangani, om de Belgen te ontzetten), maakten een einde aan de Simba-opstand. Het zou nog tot augustus 1965 duren alvorens de gevechten in het land stopten. Hierna begon het tijdperk-Mobutu, die drie decennia lang in het zadel kon blijven dankzij westerse steun. Recent publiceerden Ludo De Witte, Kris Quanten en Dries Vanysacker belangrijke en vernieuwende studies over deze bewogen episode uit de Belgische en Congolese geschiedenis.

Ludo De Witte, *Huurlingen, geheim agenten en diplomaten*, Leuven, 2014, Van Halewyck, 379 p.

Socioloog Ludo De Witte – eerder auteur van een ophefmakend boek over de moord op Patrice Lumumba – focust zich in zijn studie op de gebeurtenissen die hebben geleid tot het vestigen van de Mobutu-dictatuur. Hij onderzocht zorgvuldig tal van archieven, tot in de LBJ-Library in Austin (Texas) toe. Hij borduurde voort op het werk van Congokenners Jules Gérard-Libois en Benoît Verhaegen. Hij maakte ook dankbaar gebruik van het Congoarchief en de publicaties van kolonel Frédéric Vandewalle, die tussen 1960 en 1965 op het terrein gestalte gaf aan het Congobeleid van de Belgische regering.

De auteur beschrijft eerst de gebeurtenissen die hebben geleid tot de val van Stanleystad, waarna Washington en Brussel besloten tot een gewapende interventie. Daarna komen de slachtpartijen onder de blanken ter sprake en Rode Draak, om de overlevenden te redden. Hoofdstuk 6 handelt over de betrokkenheid van het Castroregime bij Kongo. Er werden inderdaad Cubaanse troepen gestuurd om het regime bij te staan: Che Guevara ging zich er per-

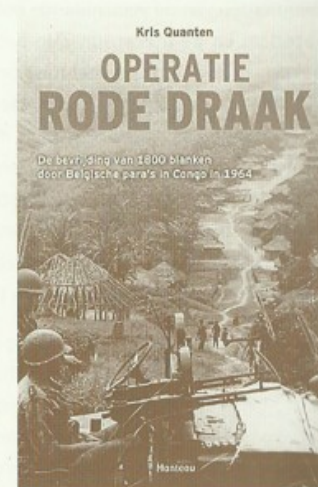

soonlijk mee bemoeien. De missie werd echter een flop, waarna Mobutu de tijd rijp achtte voor een staatsgreep. 'Mobutu's weg naar de absolute dictatuur liep over een keten van politieke eliminaties' (p. 352). De auteur eindigt met een kort overzicht tot aan de val van 'le vieux léopard' in 1997. Ludo De Witte bracht als eerste erg degelijk onderbouwd, vlot leesbaar, nagenoeg volledig en kritisch een hele brok bloedige geschiedenis in kaart. Hij spaart zijn kritiek inderdaad niet, zowel op de Congolese machthebbers als op de Belgische verantwoordelijken.

Kris Quanten. *Operatie Rode Draak. De bevrijding van 1800 blanken door Belgische para's in Congo in 1964*. Antwerpen, 2015, Manteau, 396 p.

Kris Quanten – als docent verbonden aan de Koninklijke Militaire School – behandelt in zijn boek dezelfde thematiek. Het is de uitgegeven versie van het proefschrift dat hij in 2012 verdedigde aan de KU Leuven. De inname van Stanleystad door de para's komt uiteraard uitgebreid aan bod, maar hij behandelt ook wat daaraan vooraf ging. Vertrekpunt voor zijn onderzoek was het afsluiten van het Belgisch militair bijstandspact in 1963. Hij besteedt daarbij niet alleen aandacht aan het militaire gedeelte, maar gaat ook dieper in op de politieke context waarbinnen de beslissingen voor de operaties werden genomen. Vooral de interactie tussen Brussel en Washington staat daarbij centraal. Ook onderzoekt hij de impact van de militairen op het politieke beslissingsproces. Hij eindigt met stil te staan bij de diplomatieke afhandeling van de militaire interventie.

Zijn studie is klassieker opgevat en minder polemisch dan die van De Witte en bevat een schat aan nieuwe gegevens. De Belgische Kongopolitiek had één centraal doel: Kongo was en moest Belgisch blijven. Minister van Buitenlandse Zaken Spaak was daarbij de centrale figuur, samen met zijn kabinetschef Etienne Davignon. Hoewel Rode Draak werd voorgesteld als een humanitaire reddingsoperatie, was ze onlosmakelijk verbonden met Ommegang, de heroveringsoperatie van de centrale regering. Deze zou duizenden Congolezen het leven kosten. De Belgen hebben die achter de schermen mee mogelijk gemaakt. Een duidelijke visie op lange termijn voor de Congopolitiek ontbrak echt en de Belgische invloed in de voormalige kolonie zou geleidelijk afkalven. Zo brengt dit boek heel wat meer dan de titel eigenlijk suggereert.

Dries Vanysacker. *Vergeten martelaars? Missionarissen in het oog van de Simba-opstand in Congo, 1964-1966.* Leuven, 2015, Acco, 281 p.

Dries Vanysacker – docent aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven – focust in zijn boek op de weerslag van de opstand op de katholieke missionarissen. Hij gebruikt hiervoor egodocumenten van de verschillende betrokkenen, archiefmateriaal en de literatuur. Zijn belangrijkste onderzoeksvraag is waarom zoveel missionarissen en missiezusters het slachtoffer werden. Het resultaat is een voorbeeldige historische studie, die goed is opgebouwd. Zo analyseert de auteur eerst de geografische inplanting van de missiecongregaties in Congo. Het aartsbisdom Stanleystad vormde het grootste deel van het door de Simba's ingenomen gebied. Dit verklaart natuurlijk waarom en welke congregaties het hardst werden getroffen (Priesters van Heilig Hart, Kruisheren en Dominicanen).

Centraal staat hoofdstuk 3 'De impact van de Simba-rebellie op de verschillende bisdommen'. Er volgt een gedetailleerde beschrijving van de bedreven wreedheden. In november 1964 bijvoorbeeld vielen in Stanleystad bij een ware slachting 29 doden. De vrouwelijke religieuzen hadden allen te lijden onder 'erge mishandelingen' (p. 63). Velen 'werden op gruwelijke wijze vermoord' (p. 202). Een apart hoofdstuk is gewijd aan 'Echo's van het tweede Vaticaans concilie te Rome'. Paus Paulus VI had zeker aandacht voor het lot van de omgekomen missionarissen in Kongo. Ook het thuisfront kreeg verslagen van confraters over de toestand in het missiegebied. Als antwoord op de centrale vraag sluit de auteur zich aan bij de visie van Mgr. Jean Jadot, directeur van de Pauselijke Missiewerken te Brussel. Hij noemt een veelheid van oorzaken die samenhangen met de complexe situatie in Congo.

In bijlage zijn lijsten opgenomen van de vermoorde religieuzen met gegevens zoals de orde waartoe ze behoorden en plaats en datum van overlijden. In Chastre is overigens een gedenkapel opgericht met op de muren onder andere de namen van de 156 Belgische religieuze katholieke slachtoffers.

Sam Van Clemen